

Källor till Klas Gustafsons bok

Enkel, vacker, öm : Boken om Monica Zetterlund

Leopard förlag 2009

Hänvisningar och kommentarer

Förutom från egna intervjuer har information hämtats från ett stort antal källor; böcker, brev och anteckningar, radio- och teveprogram samt intervjuer, reportage och recensioner i främst svenska och danska tidningar och tidskrifter. De viktigaste av dessa källor redovisas nedan, tillsammans med överskottsinformation. Några intervjuer där Monica ges tillfälle att tala utförligt om sitt artisteri har varit särskilt värdefulla:

Ahlstedt syftar på en intervju med Monica av Ivar Ahlstedt (1916-67) i FiB-Aktuellt 1966:52. Ahlstedt är mest känd som en av författarna till bokserien om Tvillingdetektiverna.

von Konow syftar på två längre, inspelade intervjuer som den tidigare jazzmusikern Albrekt von Konow (1931-98) gjorde med Monica 1983-04-29 och 1983-06-09 inför en porträttartikel i Orkesterjournalen 1983:7-8. Inspelningarna finns i samlingarna på jazzavdelningen vid Svenskt visarkiv.

Granath syftar på en intervju med Monica av Gunilla Granath i tidskriften Ordets Makt 1987:2.

Bergner m fl syftar på en inspelad intervju med Monica som Roger Bergner vid Svenskt visarkiv, skivproducenten Gunnar Lindqvist och Monicas vän Doris Stråhlman gjorde 2001-08-17, som del av insamlingsarbetet för boken "Den gyllene cirkeln : jazzen på 1960-talet" (Prisma/Svenskt visarkiv, 2002), vars redaktör Bergner är. Inspelningen finns i samlingarna på jazzavdelningen vid Svenskt visarkiv.

Bruér syftar på Jan Bruérs doktorsavhandling "Guldår & krisår : svensk jazz under 1950- och 60-talen" (Svenskt visarkiv, 2007), som även innehåller en intervju med Monica, gjord 2004.

Den väldokumenterade "Monica Zetterlund : En diskografi" (Arkivet för ljud och bild, 1992), av Carl Magnus Palm och Thomas Winberg har varit till stor hjälp.

Monicas egen memoarbok "Hågkomster ur ett dåligt minne" (Norstedt, 1992), skriven i samarbete med Tom Alandh, har varit en följeslagare under arbetet med denna bok, men har bara undantagsvis använts som källa.

Det finns bara en Monica Zetterlund

Arne Sellermark frågar Monica om jazz i Allers 1969:14. Sin karriärs främsta insatser rangordnar Monica i telefonsamtal med Torbjörn Nilsson, återgivet i Svenska Dagbladet 2005-05-13. Där berättar hon också om sitt intensiva sextiotal. Niklas Rådström porträtterar Monica i Månadsjournalen 1993:11. Monica karaktäriserar sig själv i Husmodern 1981:49, intervjuad

av Kerstin Ogander. Anders Ehnmark skriver om Monica i Expressen 2005-05-14.

Samhället Uddeholmsbolaget byggde

Beskrivningen av det expanderande Hagfors finns i Nya Wermlands-Tidningen 1947-07-18.

Monica berättar om sin barndom bland annat för Kåge Sandell i Bildjournalen 1959:41, Lennart Eriksson i Expressen 1962-09-14, Arne Sellermark i Allers 1969:14, Elisabeth Frankl i Expressen 1969-06-22, Elisabeth Reich i Hänt i Veckan 1971:14+15, Erik Goland i radio-programmet "Med Monica i Hagen", SR P1 1974-06-21, Carina Dandenell i Hemmets Journal 1978:36, Aino Sellermark i Allers 1979:35 och von Konow. Den vådliga Miss Camilla beskrivs i Nya Wermlands-Tidningen 1947-07-05 och 1952-07-04.

Bengt Bratt minns sitt möte med Monica i boken "Till Z : Röster om Monica Zetterlund" (Monica Zetterlundsällskapet/Ersatz, 2007). Om barndomens frälsning berättar Monica för John Hedlund i boken "Utfrågad om Gud, livet och samhället" (Gummessons, 1971). Greta Nilsson talar om Fattigsverige och Bengt Nilsson ger henne sin kärleksförklaring i samtal med Gunnel Götesdotter i Svensk Damtidning 1977:48. Radiosändningen med Lars Nilsson och Charles Redlands orkester från Bal Palais ägde rum den 13 januari 1945, i flera intervjuer kopplar Monica felaktigt ihop den med fredsdagen den 7 maj samma år. I memoarboken "Hellre än bra" (Fisher & Co, 1996), nämner pianisten Egon Kjerrman ett samarbete med Lars Nilsson på restaurang Fågel Blå i Stockholm åren 1945-46.

Lägenheten var alltid full av kompisar

Stadsfestligheterna i Hagfors skildras i Såningsmannen 1950:2. De nya lägenheterna på Gärdet beskrivs i Hagfors Tidning 1951-01-09. Nyårsrevyn "Vi på trettioåttonde breddgraden" recenserar i Nya Wermlands-Tidningen 1952-01-03.

Monica beskriver livet på Asplundsvägen för Willy Priske i Året Runt 1987:44 och berättar om sina tidiga framträdanden i intervjun med von Konow. Anekdoten om grammofonen i klassrummet återger Monica i Bildjournalen 1959:42. Hagfors Tidning Klarälvdalen 1953-09-17+22 redogör för Monicas resultat i skolkretsmästerskapen. Sina idrottsliga bravader redovisar hon för Carl-Erik Lindgren i Estrad 1958:4. Samme skribent beskriver Nalens entré i konvoluttexten till skivutgåvan "En natt på Nalen" (HMV: 7-EGS 35/36). I några sammanhang nämner Monica att det danspalats hon besöker under Stockholmshelgen är Bal Palais, vilket verkar mindre sannolikt. Nalen har vid den här tiden åldersgränsen 16 år – som Monica nära nog uppfyller – medan Bal Palais har en betydligt mognare publik.

Landsorten rycker i dag. In i kampen.

Tom Alandhs dokumentärfilm heter "Underbart är kort", premiärvisad i SVT TV1 1989-12-27, utgiven som DVD 2007. Monica talar om arbetet på Televerkets abonnemangsavdelning med Per Erik Lundmark i Vi 1978:25. I memoarboken "Hågkomster ur ett dåligt minne" hävdar Monica att hon verkligen manipulerade räkningarna till de fattiga abonnenternas fördel.

Monica berättar om tusenbagistävlingen för Bo Holmqvist i Skivspegeln 1958:4 och för Lena Katarina Swanberg i boken "Nalen : Nationalpalatset 1886-1998" (Infobooks, 1998). Finalen refereras i Aftontidningen 1956-03-26. Hagfors Tidning Klarälvdalen 1956-06-26 rapporterar från Klarälvmässan.

Resan till Ella Fitzgeralds Stockholmskonsert erinrar sig Monica bland annat i en intervju med Arne Sellermark, Allers 1969:14. Ella Fitzgerald framträdde i Stockholm både 1956 och 1957. Den senare konserten är återgiven på skivan "Live in Stockholm 1957" (Lonehill Jazz, LHJ10249). En god bild av hennes framtoning vid denna tid ger en filmad konsert från Belgien, utgiven på DVD som "Ella Fitzgerald : Live in '57 & '63" (TDK Marketing Europé, 2006).

Trafikolyckan i Karlstad sommaren 1956 nämner Monica i en intervju med Marianne Höök, Vi 1968:20. Vid provspelningen för Sveriges Radio kompas Monica av trion Bertil Johansson, piano, Rolf Teimar, bas, Sven-Olof "Biffen" Andersson, trummor.

De tio titlar som spelas in på band i Färjestads travrestaurang våren eller försommaren 1957 är: "They can't take that away from me", "Moonlight in Vermont", "Bei mir bist du shein", "He's funny that way", "När en kvinna är kär", "Night and day", "I'll see you in my dreams", "I've got you under my skin", "The nearness of you", "A foggy day (in London town)". Fyra av dem ingår i CD-boxen "Monica Zetterlund : Ett lingonris som satts i cocktailglas" (RCA 74321 32989 2, 1995).

Monica berättar om turnén med Jay Jay Johnsons kvintett i intervjuer med Bruér samt med Carl-Erik Lindgren i Estrad 1958:4. I den senare berättar Monica också om mötet med Ib Glindemann. Några svenska musiker som redan tidigare varit med i det danska storbandet är altsaxofonisten Rolf Billberg och pianisten Lars Bagge. Kurt Järnberg får Monicas erkännande som upptäckare i en intervju med Bengt Wittström och Jens Lindgren, 2000-05-17 (Svenskt visarkiv). Beslutet att satsa på sångkarriären dryftar Monica med Lennart Eriksson i Expressen 1962-09-14.

En sångfågel på tröskeln till stora ting

Ib Glindemanns bakgrund tecknas i en porträttintervju av Jan Söttrup i Jazz Stage 1998:4. Monicas kommande gästspel aviseras i Berlingske Tidene 1957-09-27. Monica berättar om första tiden i Köpenhamn för bland andra Kåge Sandell i Bildjournalen 1959:43 och för Ahlstedt samt i intervjun med Bengt Wittström och Jens Lindgren, 2000-05-17 (Svenskt visarkiv). Leif Anderson återger sina intryck från Exalon i Skivspegeln 1958:1 och signaturen ”Mats” (Leif Matteson) beskriver den nattliga stämningen på Pallas Hotel i Fickjournalen 1959:23.

Om sina möten med Ella Fitzgerald berättar Monica för Malou von Sivers i teveprogrammet ”Malou möter” i TV4 2000-04-19, och för Sara Wennerblom i teveprogrammet ”Det goda samtalet” i SVT2 2003-10-11. Det andra mötet med Fitzgerald äger rum i Stockholm 1963-04-03.

De amerikanska musikernas jam på Exalon skildras i BT 1957-10-15. Monica porträtteras i Aftenbladet 1957-10-17. Keith Keller rapporterar i BT 1957-12-07 från turnén med Ib Glindemanns orkester.

Max Leth, född 1921, inledde sina pianostudier vid Köpenhamns musikkonservatorium 1938. Han ingick i violinisten Svend Asmussens kvintett och det är mycket troligt att också de övriga musikerna på Monicas vykortsskivor är hämtade därifrån: elgitarristen Jørgen Ingmann, basisten Poul Gregersen och trumslagaren Erik ”Frederik” Frederiksen. Max Leth bekräftar vid telefonsamtal med författaren 2008-07-29 att han deltagit i inspelningar för vykortsskivor. Trummisen och showmannen ”Frederik” förekommer som sångare på flera vykortsskivor från Fonoscope. Det finns inga uppgifter om när Monicas Fonoscope-inspelningar görs. De är i alla händelser redan publicerade vid tiden för hennes första officiella skivutgivning, i maj 1958.

Direktsändningen med Monica och Ib Glindemanns orkester från Exalon äger rum 1958-02-01. Den sista halvtimmen av detta 45-minutersprogram sänds också i SR P1. Björn Fremer skriver om Monica i sin radiokrönika i Orkesterjournalen 1958:2.

Altsaxofonisten Arne Domnérus, tenorsaxofonisten Carl-Henrik Norin och kontrabasisten Simon Brehm är medlemmar i Radiobandet med erfarenhet från den legendariska Paris-orkestern.

Kvartetten som kompar Monica på Amiralen består av Jan Andrén, piano, Leif ”Loffe” Norman, gitarr, Gösta Werner, bas, Bengt Lindqvist, trummor. Hon sjunger ”It’s all right with me”, ”He’s funny that way”, ”There’ll never be another you” och Armstrongimitationen ”Basin Street blues”. Amatörtävlingens namnkunniga jury består av sångaren och barytonsaxofonisten Östen Warnerbring (1934-2006), Fickjournalens redaktionssekreterare Leif

Matteson (1931-2005) och skribenten Leif Anderson (1925-1999). Evenemanget refereras i SDS, KvP och Arbetet 1958-02-18.

Carl-Erik Lindgren rapporterar från de svenska musikernas möte med Monica på Exalon i Estrad 1958:3 och intervjuar Monica i numret därpå. Hon berättar om den omvälvande kvällen för Ahlstedt och von Konow. Ordern från Topsy Lindblom återger Arne Domnérus i boken "Till Z : Röster om Monica Zetterlund" (Monica Zetterlundsällskapet/Ersatz, 2007).

Vid författarens besök i Köpenhamn i januari 2008 hade rivningen av Exalons hus på Ströget just inletts.

Jag fick vara som en av musikerna, en polare bland polarna

Ingmar Glanzelius presenterar Monica under rubriken "Ny pippi med guldstrupe!" i Hemmets Journal 1958:20. Björn Fremer kritiserar uppmärksamheten kring Monica i Orkesterjournalen 1958:6-7. Monica berömmar Nannie Porres och beklagar Arne Domnérus hårda nypor i intervjun med Lena Katarina Swanberg i boken "Nalen : Nationalpalatset 1886-1998" (Infobooks, 1998). Om Nalens och Topsys betydelse vittnar hon i "Nalen : festligt, folkligt, fullsatt : boken om en nöjesepok" (Nike-tryck, 1967) av Rolf Dahlgren m fl, och om raiderna till Dambergs i intervjun med Roger Bergner m fl. Interiören från Topsys arbetsrum förmedlas av Lars Malgefors i RiR-TV 1957:48. Gunnar Svenssons musikerminnen har tecknats ner av Bengt Nyquist i boken "Å inte nog me' de' : Gunnar Svensson berättar om jazzen, Hasse & Tage och Helmer Bryd" (Uppsala Publ. House, 1997).

I Monicas diskografi finns blott en 78-varsutgåva (DB 4246). EP = extended playing, 45-varvs vinylskiva med plats för två melodier på varje sida. LP = long playing, 33-varvs vinylskiva med ca 40 minuters total speltid. De första, kortlivade, LP-skivorna hade diametern 25 cm, samma storlek som stenkakorna. LP med diametern 30 cm blev snabbt standard.

Monica talar om Sven-Olof Peterson i intervjun med von Konow. Minnena från festivalen i Bath ger hon i Erik Golands radioprogram "Med Monica i Hagen", SR P1 1974-06-21. Turerna i det brittiska filmäventyret återger Monica i Hemmets Veckotidning 1966:9 och i intervjun med Ahlstedt.

Leonard Feather skriver i Estrad 1960:2 om sitt första möte med Monica. Hon berättar i olika sammanhang att det äger rum på Nalen alternativt i Gävle Folkets Park midsommarafton 1959, men platsen är Vikingalunden 1959-07-22.

Monica presenterar sina favoritplattor hösten 1959 i Folket i Bild 1960:11. I Bildjournalen 1959:41 talar hon varmt om pianisten Bertil Johansson och luftar sin oro inför mötet med

Karlstadspubliken. Hon berättar om adoptionsplanerna för Jan Andersson i Aftonbladet 1972-05-14.

Mötet med Marlon Brando refererar Monica i intervjuer med von Konow, Sven Hugo Persson i radioprogrammet Filmrullen, SR P1 1987-09-01, och Malou von Sivers i ”Malou möter”, TV4 2000-04-19. Brandos Parisbesök uppmärksammas i Le Figaro 1959-10-02+06. Monica lämnar brådstörtat Brando i Paris för att resa till ett framträdande med Domnéus orkester. Hon ger i skilda sammanhang olika besked om var spelningen äger rum. ”Sen kom jag direkt från Paris för att sjunga med Dompan, i Årjäng av alla platser”, säger hon till von Konow. ”Jag skulle sjunga med Dompan, Arne Domnéus, i Åmål av alla ställen”, säger hon i Filmrullen. I sin memoarbok förlägger Monica händelsen till värmländska Jössefors. I själva verket är det Dals Långed i Dalsland, där Monica och orkestern framträder vid lördagsdansen i Långeds Folkets hus, 1959-10-10.

Plötsligt hade allt bara hänt och Manhattan var plötsligt tänt

John Levy, född i New Orleans år 1912, är ännu vid 97 års ålder aktiv i musikbranschen. Han berättar om Monicas USA-turné i e-brev till författaren, 2007-11-09. Levy ägnar Monica tio rader i den memoarbok han skrivit tillsammans med hustrun Devra Hall: ”Men, women and girl singers : My Life As a Musician Turned Talent Manager” (Beckman Publications Group, 2000).

Den före detta bankkamreren Claes Dahlgren (1917-79) representerar svenska skivbolaget Metronome i USA, medarbetar i Expressen, Fickjournalen och Orkesterjournalen samt gör programmet ”Jazzglimtar från USA” i Sveriges Radio. Han rapporterar från Monicas USA-debut i Orkesterjournalen 1960:1 och i Expressen 1959-12-26.

Monica berättar om misshälligheterna på Basin Street East i intervjuer i Hemmets Vecko-tidning 1966:10 och med Ahlstedt. Medarrangören Leonard Feather beskriver i Estrad 1960:2 Flanagans trio som ”knappast några lämpliga ackompanjatörer för en sångerska”. Åren 1963-65 samt 1968-78 är Tommy Flanagan Ella Fitzgeralds fasta pianist. Monica uttrycker sin besvikelse över USA i ”Hågkomster ur ett dåligt minne”.

Steve Allen uttalar sig om Monica för nyhetsbyrån UPI, återgivet i Dagens Nyheter 1960-01-11. Baker’s Keyboard Lounge i Detroit marknadsför sig år 2009 som världens äldsta ännu existerande jazzklubb. Trion som kompar Monica där består av Jerry Harrison, piano, Al Martin, bas, Frank Isola, trummor. Isola har vid den tiden dragit sig tillbaka till hemstaden Detroit efter en karriär i New York, då han spelat med bland andra Stan Getz och Mose

Allison. På Mister Kelly's utgörs komposition av Marty Rubenstein, piano, Johnny Frigo, bas, Jack Norén, trummor.

Inviten från Miles Davis återger Monica bland annat i "Malou möter". Om uppvakningen från Playboy berättar hon i Hemmets Veckotidning 1966:10 samt för Sigge Ennart i Aftonbladet 1984-05-27. Om konsten att inta en scen och om det amerikanska hyckleriet berättar Monica för Granath.

Bland musikerna på Monicas USA-inspelade skiva finns pianisten Jimmy Jones, tenorsaxofonisten Zoot Sims och trumpetaren Thad Jones. Bell Sound Studios ligger på 237 West 54th Street och är populär bland såväl jazz- som pop- och rockmusiker, bland dem Duke Ellington och Everly Brothers. Miljön beskrivs utförligare i David Simons bok "Studio Stories: How the Great New York Records Were Made: From Miles to Madonna, Sinatra to The Ramones" (Backbeat Books, 2004). Monica berättar om inspelningen för Bruér. Carl-Erik Lindgren skriver om det klingande resultatet i Stockholms-Tidningen 1960-05-19.

Såväl Expressen som Aftonbladet rapporterar från Krylbo 1960-03-21. Jan Olsson minns Monicas återkomst till Stockholm i "Nalen : Nationalpalatset 1886-1998" (Infobooks, 1998). Monica berättar om rockens intåg på Nalen för Bergner m fl.

Och – observera – det går att sjunga jazz på svenska!

Monica tar upp Jack Noréns bombastiska spelstil i intervjun med von Konow. Glanzelius avfärdar Monica i Orkesterjournalen 1960:5. I Hemmets Veckotidning 1966:11 ger Monica sina kritiker rätt. Hon berättar om krishösten 1960 och mötet med Beppe Wolgers för Maud Reuterswärd i radioprogrammet "Mitt smultronställe", SR P1 1967-08-12, och för Berndt Egerbladh i "Musikant i allsin dar", SR P2 1994-01-26. Teaterstudierna avhandlar hon med Birgitta Edlund i Dagens Nyheter 1970-04-12. Terserus porträtteras i Veckojournalen 1958:49.

Lars Forssell beskriver sin vän Pär Rådström i "Vänner" (Bra Böcker, 1991) och Rådström hyllar Monica på konvolutet till LP:n "Ahh! Monica!" (Philips P 08211 L, 1962). Sångtextens betydelse tar Monica upp i radioprogrammet "Med Monica i Hagen", SR P1 1974-06-21, och i Hemmets Journal 1962:31. Hon talar om debuten som kabaretartist med Peter Himmelstrand i Expressen 1961-12-26. Beppe Wolgers skriver om debutanten på konvolutet till skivinspelningen "Klappa din hand" (Philips P 08209 L, 1961).

Monica och Beppe Wolgers talar om sitt gemensamma sextiotal i radioprogrammet "Du plattor", SR P3 1968-10-04. En utförligare beskrivning av hur "Sakta vi gå genom stan" kom till och Wolgers koppling till Bellman och Taube finns att läsa i författarens artikel "Beppe –

en trösterik poet i glipan mellan rock'n'roll och pop", Lira 2003:4. Citaten från Georg Riedel är hämtade från två intervjuer av författaren, från 1997 och 2002.

En spridd missuppfattning är att texten till "Stick iväg Jack" anspelar på Jack Kotschack, vars piratradiostation Radio Nord stängdes efter ett riksdagsbeslut. Så är det alltså inte, däremot är "Stick iväg Jack" den sista skiva som spelades i Radio Nord, vid midnatt 1962-06-30.

Kid Severin skriver om Zetterlund & Nielsen i Veckojournalen 1961:49. Montán recenserar "Sakta vi gå genom stan" i Expressen 1961-12-06 och Ove Hahn i Show Business 1962:1. Beppe Wolgers porträtterar Monica i Bildjournalen 1962:50.

Det underbara med en vilsevals är ju just att den får se ut hur som helst

Monica berättar om första mötet med Tage Danielsson och det tidiga samarbetet med Svenska Ord för Ingemar Perup i en inspelad intervju, 2005-02-28 (Ingemar Perup). Uno Florén recenserar "Gröna Hund" i Idun 1962:21. Tage Danielssons betydelse som regissör, låtskrivare och stöd dryftar Monica med Granath, Kurt Mälarstedt i Dagens Nyheter 1992-04-12 och Malou von Sivers i "Malou möter" i TV4 2000-04-19. Tage Daniessons vers till Monica ingår i "Det eviga", publicerad i "Samlade dikter 1967-1967" (Wahlström & Widstrand, 1967).

Lars Ericsson rapporterar i RiR-TV 1962:41 från teveinspelningen i München. Monica och Beppe Wolgers samtalar om "Vilsevalsen" i radioprogrammet "Du plattor" SR P3 1968-10-04, Wolgers skriver om "Vilsevalsen" i Ord och Bild 1963:2 och porträtterar Monica i Bildjournalen 1962:50. Citaten från Georg Riedel är hämtade från två intervjuer av författaren, från 1997 och 2002. PG Peterson och Sven Stolpe faller för Monica i Veckojournalen 1962:49. Monica talar om "Vilsevalsen" och sin hektiska höst med Lennart Swahn i radioprogrammet "Journalen" SR P1 1962-11-26. Monicas första sångpedagog är konsertsångerskan Astrid Andersson-Anderberg. Senare får hon lektioner av barytonsångaren Sven-Erik Jakobsson, Kerstin Bagges pappa.

Sin medverkan i reklamkampanjer kommenterar Monica i Se 1962:43.

Den sortens människa som Gud har avsett för 60-talet

Allas Veckotidning 1961:10 gör hemma-hos-reportage på Björngårdsgatan, liksom Olle Norrell i Idun 1962:22, s 44. Vilgot Sjömans beskrivningar av sin tid med Monica är hämtade ur hans bok "Facit till mina böcker och filmer" (Atlantis, 2004), samt från brev och anteckningar i hans privata arkiv (Kungliga Biblioteket).

Forssell recenserar Donner i Expressen 1964-08-10 och Monica kommenterar filmen för Torsten Jansson i Statsanställd 1992:15.

”Pojken i sängen” har premiär på Scalateatern 1969-09-19 med Jan Malmsjö och Marie Göranson i huvudrollerna. En ljudupptagning finns på Kungliga Biblioteket, Avdelningen för audiovisuella medier. Monica berättar om sin reaktion på pjäsen för Britta Svensson i Expressen 1992-09-05.

Jag vill ha ett öppet hus och en öppen livsstil

År 1962 sjunger Monica Owe Thörnquists ”När min vän” i den svenska schlagerfinalen. Monicas klänning från 1963 synas i bland annat Bildjournalen 1963:14. Resan till London bevakas av Kid Severin i Idun-Veckojournalen 1963:14 och Margareta Hernberg i Damernas Värld 1963:16.

Monica och Beppe Wolgers samtalar om ”En gång i Stockholm” i radioprogrammet ”Du plattor”, SR P3 1968-10-04. Radioproducenten Hasse Tellemar erkänner i memoarboken ”Det var i alla fall roligt att komma fram” (Hjalmarson & Högberg, 2005) att han inte är särskilt nöjd med programinslaget ”Svensktippen”: ”Beppe påstod visserligen vid prisutdelningen att han var stolt över vinsten, men jag undrar jag ...”

Monica berättar om förlovningen med Göran Pettersson för Gunilla Myrberg i Damernas Värld 1964:42. Maud Reuterswårds program från Lidingö villan heter ”Mitt smultronställe”, SR P1 1967-08-12. Monica minns åren på Lidingö i intervjun med Niklas Rådström i Månadsjournalen 1993:11. Ben Websters besök skildrar hon i intervjun med Bergner m fl.

Marianne Hööks reportage finns i Vi 1968:20. Julgrisen erinrar sig Monica i teveprogrammet ”Här är ditt kylskåp”, TV2 1992-04-27.

Det har aldrig varit så lätt att sjunga med någon som med Bill Evans

Signaturen GR i Dagens Nyheter 1964-08-21 skildrar miljön kring Badholmen. Lars Weck recenserar Monicas första offentliga framträdande med Bill Evans Trio i Dagens Nyheter 1964-08-23. Stämningen på Gyllene Cirkeln återges av signaturen NO i Dagens Nyheter 1964-08-22. Monica framför monologen ”Bill Evans” i revyn ”Vi älskar er” på Idéonteatern, premiär 1967-05-30, samt i teveversionen ”Fri entré”, 1967-10-23.

Bill Evans Trio med basisten Scott LaFaro och trummisen Paul Motian framträder på Birdland under två veckor i mars 1960. En radiosänd konsert därifrån finns utgiven på skiva som ”A Rare Original” (Alto Records AL 719). Monica berättar om sitt besök på Birdland i RiR-TV 1965:19.

Bill Evans Trio spelar ”Waltz for Debby” på Village Vanguard i New York 1961-06-25, återgiven på skivan ”Waltz for Debby” (Riverside RLP 399/9399). Melodin finns som ett

drygt minutlångt utkast på Evans första LP i eget namn, "New Jazz Conceptions" (Riverside OJC 025, 1956).

Evans brev till Wilhelmson citeras efter RiR-TV 1965:19. Åke Abrahamsson citeras efter Roger Bergner (red): "Den gyllene cirkeln : jazzen på 1960-talet" (Prisma, 2002). Chuck Israels citat är hämtade från samma källa, samt från e-post till författaren 2008-11-17+24.

Monica talar ofta och gärna om samarbetet med Evans, bland annat med Gunilla Myrberg i Damernas Värld 1964:42, Britt Edwall i radioprogrammet "Nöjesprofilen" 1965-03-01, Torsten Jansson i Statsanställd 1992:15, Ingela Agardh i "Gäst i Hemma", SVT Kanal 1 1993-12-20, Niklas Rådström i Månadsjournalen 1993:11, Malou von Sivers i "Malou möter" i TV4 2000-04-19, i intervjun med Bergner m fl, Tom Alandhs teveprogram "Monicas allra bästa", SVT TV1 2003-12-25, samt i intervjun med Bruér.

Evans första vokalistisamarbete sker med Lucy Reed på skivan "The Singing Reed" (Fantasy 3-212), inspelad i augusti 1955. "Santa Claus is coming to town" med Evans & Pettersson ingår i "The complete Bill Evans on Verve" (Verve 314 527 953-2, 1997), en plåtlåda innehållande 18 CD med mer än 21 timmar musik på totalt 269 spår, inspelade åren 1962-1970.

Hans Fridlund skriver om inspelningen i boken till CD-boxen "Monica Zetterlund : Ett lingonris som satts i cocktailglas" (RCA 74321 32989 2, 1995). Värmlands Nations Jazzklubb står som arrangör för konserten i Uppsala 1965-02-21. Den recenserar i UNT 1965-02-22.

Peter Pettingers biografi heter "Bill Evans : How my heart sings" (New Haven Yale Univ. Press, 1998). Lars-Olof Franzén skriver om Evans och Zetterlund i Dagens Nyheter 1972-02-06.

En röd eldslåga och en sång av sugande magisk skönhet

Gerd Örtengren beskriver repetitionerna av "Tolvskillingsoperan" i Vi 1964:46, Monica berättar om sin roll för Birgitta Pierre i Hänt i veckan 1964:11, Granath och Tony Carlsson i Svensk Damtidning 1987:38. Allan Fagerström recenserar föreställningen i Aftonbladet 1964-11-14.

Lil Yunkers skriver hemma-hos-reportage i Allers 1964:49. Monica talar om sin scen-skräck med Ahlstedt.

Kvartetten som spelar i "Monica Zetterlund show" sommaren 1965 är Jan Johansson, piano, Bernt Rosengren, saxofoner och flöjt, Göran Pettersson, bas, Nils-Bertil Dahlander, trummor. Monica talar varmt om Nannie Porres i samtal med Lena Katarina Swanberg i "Nalen : Nationalpalatset 1886-1998" (Infobooks, 1998). Alf Montán recenserar folkparks-

shownen i Expressen 1965-07-07 och Ruffa Alving förmedlar interiörer från turnén i Vecko-Revyn 1965:34.

Monica berättar om "Utsålt" för von Konow och för Gittan Mannberg i RiR-TV 1968:17. Allan Edwall talar med Bengt Wittström i intervjuboken "Allan och hans värld : Allan Edwall berättar om sitt liv och sin konst" (Sveriges Radio, 1988). Allan Fagerströms hyllande recension publiceras i Aftonbladet 1965-10-08.

Mai Zetterlings memoarbok heter "Osminkat" (Norstedt, 1984). Monica återger minnen från inspelningen av "Nattlek" för Lena Rydin i Damernas Värld 1967:34 och Marianne Höök i Vi 1968:20. Ruffa Alving skärskådar Monicas garderob i Vecko-Revyn 1963:2.

Monica beskriver äktenskapets för- och nackdelar för Mari Ann Karupää i Min Värld 1967:9, Ann Victorin i Söndags-Expressen 1985-04-14 och i Året Runt 1993:1.

Pål i Backen, Krumme Nicke, Tjuvsta-Jon och Vallentin i Gnet ...

Jeremy Taylors sång heter i original "Black-White Calypso". Beppe Wolgers skriver den svenska texten till kabareten "Farfars gladbarn", 1965. Monica uttrycker sin beundran för Martin Luther King för Arne Sellermark i Allers 1969:14. Bildjournalen 1964:40 publicerar en svensk översättning av hela förhørsprotokollet från domstolen i London. Monica kommenterar affären för Irma Grandinson i Vecko-Revyn 1964:46.

Monica försvarar rätten att sjunga likt Billie Holiday i ett samtal med kollegerna Nannie Porres och Karin Krog, inspelat av Lars Westin 1971-01-01 (Svenskt visarkiv). Erbjudandet från Ben Webster återger Monica i intervjun med Bergner m fl. Det blir inget framträdande med Webster på Stampen. Monica har gått till sängs och drar sig för att stiga upp, klä sig, sminka sig och resa till Gamla stan. "Jag har haft ångest ända sedan dess, för vi sågs aldrig mer." Monica förklarar sin kärlek till Billie Holiday i intervjuer med von Konow och Kurt Mälarstedt, Dagens Nyheter 1984-02-12.

Povel Ramel beskriver samarbetet med Monica i boken "Som om inget hade hänt" (Norstedt, 1999). Johanna Broman Åkesson skriver om "Den sista jätan" i "Povel Ramel och melodins epok", doktorsavhandling i musikvetenskap vid Stockholms universitet, 2009. Monica sjunger Fröding i radioprogrammet "Mitt hjärta vart tog du vägen. Vandring med visa och vers i Värmland", SR 1963-05-14. Hon förklarar Fröding sin kärlek i intervju med Marianne Höök i Vi 1968:20 samt i radioprogrammet "Picknick-klubben", SR P1 1973-07-29. Frödingstipendiet på 10 000 kronor delas ut i Karlstad 1972-08-21. Diktsamlingen heter "I valet och kvalet. Dikter om kvinnan" (Svalans lyrikklubb/Albert Bonniers förlag, 1972).

Även Cornelis Vreeswijk gör blues av Fröding. Hans version av "Ett gammalt bergtroll" spelas in på skiva efter det att Monicas och Jan Johanssons bluesiga "I valet och kvalet" framförst i teveprogrammet "Personligt" 1968-04-23.

Ebba Samuelsson skriver i Svensk Damtidning 196:28 om Monicas fiskelycka.

Säg älskare, säg följeslagare, säg vad som helst. Säg Mr Kuhn!

Citaten från Steve Kuhn är hämtade från Tobias Brandts porträttintervju i La Musik 2002:2, även publicerad i artikelförfattarens egen jazzblogg Tobydammit & Co:

<http://tobydammitco.blogspot.com/2007/11/kung-kuhn.html>.

Monica talar varmt om Steve Kuhn i Expressen 1967-05-20+23. Erbjudandet från Getz nämns i Christer Olssons intervjuporträtt av Monica i Månadsjournalen 1997:10. Alf Montán begrundar dygnets timmar i Expressen 1972-02-26. Monicas första egna teveshow heter "Personligt" och sänds 1968-04-23. Monica fräser åt Svensktoppen i Marianne Hööks intervju i Vi 1968:20. Sin beundran för Tage Erlander ger Monica uttryck för bland annat i Sigge Ennarts intervju i Aftonbladet 1984-05-27. Erlander berömmar Monica N och Monica Z i "Tage Erlander : 1960-talet. Samtal med Arvid Lagercrantz" (Tidens förlag, 1982).

Samarbetet med Anderson och Metronome dryftar Monica med Bruér och med Torsten Jansson i Statsanställd 1992:15. Lars Forssell skriver om Monica i Expressen 1969-04-25. Musikalisk integritet dryftar hon med Lars Eliazon i Aftonbladet 1969-06-14. Gittan Mannberg rapporterar från Oslo i RiR-TV 1968:17. Monica talar med Granath om konsten att frasera.

Den enda skivinspelningen med paret Zetterlund-Kuhn distribueras år 1968 som reklam för Kungsörnens Taffel-Chips, Pikant-Chips och Pomörer. Det är en sladdrig så kallad flexidisc med bluesversionen av Frödings "I valet och kvalet".

Jag drömmer mardrömmar om huru Monica fördärvar Ulrika

Aftonbladets Sven-Oskar Ruhmén rapporterar från North Freedom i en odaterad artikel från hösten 1969. Monica berättar om sitt möte med Utvandrar-böckerna i Året Runt 1985:14. Bengt Forslund skriver om Moberg i Veckojournalen 1973:34, samt i sin bok "Vilhelm Moberg, filmen och televisionen : fakta och kommentarer : brevväxlingar och debattinlägg" (Carlsson, 1998). Mobergs besök bakom Scalateaterns scen är dokumenterad i Hemmets Journal 1966:2. Mobergs brevväxling finns återgiven i Jens Liljestrands (red): "'Du tror väl att jag är död' : Vilhelm Mobergs brev 1950-1973" (Carlsson, 2008). Gunnar Eidvall skriver om Ulrika i Erland och Ulla-Britta Lagerroth (red): "Perspektiv på Utvandrarromanen : dokument

och studier” (Rabén & Sjögren, 1971). Monica uttalar sig om Ulrika i Aftonbladet 1968-11-22, intervjuad av Anita Henttonen, och talar med Anders Thunberg i Aftonbladet 1969-07-27 om publicitetens villkor.

Tunströms och Wedels manuskript till filmen med arbetsnamnet ”Monica” finns i Svenska Filminstitutets bibliotek.

Monica berättar om samarbetet med Troell för Monica Antonsson i Hemmets Journal 1990:19. Maud Wester sammanför Monica och Eva-Lena i Veckojournalen 1971:15. Katinka Faragó erinrar sig inspelningstiden i USA i memoarboken ”Katinka och regissörerna : 125 filmer och 55 år bakom kameran” (Arena, 2008), skriven tillsammans med Birgitta Kristoffer-sson. Monica berättar om breven från Moberg för Julia Simai i På TV 1989:31.

Karlar, då ä mitt liv då, se

Monica talar om ”Söderkåkar” med Rune Per Olofsson i Husmodern 1970:42 och om den inspirerande Gunn Wållgren med Gittan Mannberg i RiR-TV 1989:50/51.

”Spader, Madame!” har premiär på Oscarsteatern i Stockholm 1969-01-10 och visas i en teveversion i SVT TV2 nyårsdagen 1970. Utviket sker i Lektor 1968:13. Monica rannsakar sitt yttre i Se 1962:43, intervjuad av Olle Leino, och i Söndags-Expressen 1969-06-22, intervjuad av Elisabeth Frankl. Gittan Mannberg återger sitt besök hos Monica i RiR-TV 1989:50/51. Barbro Bolinder besjunger Monicas spretiga tår i Femina 1969:32.

Bengt Nilssons skivdebut med Wiggos me’ Kerstin är en singel med låtarna ”Stanna hos mej” och ”Kärlek är något” (Dollar DS 52, 1968). Han försvarar popkarriären i Nya Werm-lands-Tidningen 1968-04-29. Monica berättar om pinsamma inspelningar för von Konow. Om sin känsla för ”Trubbel” talar Monica med Kurt Mälarstedt i Dagens Nyheter 1984-02-12. Planerna på en Gullin-skiva redovisar hon i boken ”Jazz amour affair : en bok om Lars Gullin” (Svensk musik, 1986) av Keith Knox, redigerad och bearbetad av Gunnar Lindqvist, samt i intervju med Gittan Mannberg i RiR-TV 1968:17.

Monica dryftar de bistra tiderna med Hans Fridlund i Expressen 1969-07-24 och med Elisabeth Frankl i Söndags-Expressen 1969-06-22. Ramel talar med Gunilla Brodrej om ”Karamellodier” i Expressen 2005-05-27. Monica beskriver arbetet med ”Underbart är kort” för Granath och talar om rutinens risker med Sara Wennerblom i ”Det goda samtalet”, SVT2 2003-10-11.

Vanlig dynga och lite sunt bondförstånd. Och kanske en gnutta romantik.

Kärleken till Sture Åkerberg bekänner Monica för Ingrid Hillenius i Husmodern 1979:40 och

Boel Götesdotter i Svensk Damtidning 1977:30. Giftfri odling är ett samtalsämne med Birgitta von Otter i Vecko-Revyn 1975:28. Om den snåriga ”Studsviksvalsen” berättar Monica för Sara Wennerblom i ”Det goda samtalet”, SVT2 2003-10-11.

Bröllopet dryftar Monica med Boel Götesdotter i Svensk Damtidning 1977:30 och med Stina Cederholm i Söndags-Expressen 1997-05-04. Monica talar koreanskt brännvin med Chris Cederlöf i Svensk Damtidning 1993:1. Aino Sellermark får receptet på en kovända i Allers 1979:35.

Cornelis Vreeswik avger sin kärleksförklaring till Monica i programmet ”Medborgarjazz” SR P3 1968-09-23. ”Rännstensungar” har premiär 1974-11-15. Kar de Mumma-revyn ”Strålände tider” har premiär på Folkan i Stockholm 1975-09-27. Monica talar med von Konow om sitt missnöje med revyn. Tage Danielssons omsorg om ”Var blev ni av” återger Monica för Berndt Egerbladh i programserien ”Musikant i allsin dar”, SR P2 1994-01-26.

Skådespeleriet har jag nog aldrig tagit riktigt på allvar

Monica beskriver konsten att vara skådespelare för Aino Sellermark i Allers 1979:35, Bosse Hansson i Husmodern 1975:36, Monica Antonsson i Hemmets Journal 1990:19 och Tua Lundström i Aftonbladet 1986-03-31.

Inspelningen av ”God natt, jord” summeras i RiR-TV 1979:12. Monica talar om Bibeln med Alf Montán i Expressen 1979-05-05. Lars Lönnroth dräper ”Sverige åt svenskarna” i SDS 1980-08-02.

Det är ett önsketänkande att kunna springa, det kan jag bara i drömmen

Turerna kring inspelningen av ”It only happens every time” återger Monica för von Konow. Det för Monica fasansfulla teveprogrammet heter ”Evergreens”, sänt i SVT TV2 1981-01-09. Planerna på en ny yrkeskarriär tar Monica upp med Tua Lundström i Aftonbladet 1986-03-31. Monica berättar om inhoppet som radioproducent i RiR-TV 1981:27. Den hotande blackouten talar hon om i intervjuer med Lottie Molund i Expressen 1986-05-17 och Aino Sellermark i Allers 1981:35.

Monica talar om Billie Holiday med Kurt Mälarstedt i Dagens Nyheter 1984-02-14. Hon återknyter kontakten med Beppe Wolgers i radioprogrammet ”Uppesittarkväll med Beppe Wolgers”, SR P3 1980-12-23.

Helgonförklaringen av Tage Danielsson gör Monica i Ville Carlströms tevedokumentär ”Utan tvivel är man inte klok – Tage Danielsson”, SVT TV1 1995-10-13, och i Niklas Rådströms porträttintervju i Månadsjournalen 1993:11. Monica misstror andras beröm i

samtal med Kalle Dixelius i Dagens Nyheter 1997-05-09. Om en osäker framtid som frilans talar hon med Stina Dabrowski i "Dabrowski" SVT Kanal 1 1991-12-07 och med Leif Domnéus i Dagens Nyheter 1986-07-26.

Monica förebrår sig sin egoism i en intervju av Tua Lundström i Aftonbladet 1986-03-21, talar älskligt om systemen Margareta med Gittan Mannberg i RiR-TV 1989:50-51, om Lasse Bagge med von Konow och om Hans Alfredson med Berthil Åkerlund i Expressen Söndag 1989-12-03.

I Filmhäftet nr 71-72 (1990) gör Bengt Nerman, en gång Tom Alandhs lärare i journalistik, kritiska reflektioner kring dokumentären "Underbart är kort". Nerman tycker att Alandhs frågor är kränkande och att han går in för att göra Monica generad. Hon talar själv om dokumentären med Gittan Mannberg i RiR-TV 1989:50-51.

Arbetet med memoarboken och dess innehåll ventilerar Monica med Britta Svensson i Expressen 1992-09-05 och med Rolf Nilsén i Norrbottens-Kuriren 1992-09-26. Glanzelius recenserar boken i Dagens Nyheter 1992-10-05.

Monica oroar sig inför utgivningen av "Varsamt" i Svenska Dagbladet Gadjen 1991-10-11, intervjuad av Marcus Björnström. Kurt Mälarstedt beskriver Monicas framträdande i Storuman i Dagens Nyheter 1992-04-12. De smärtfria drömmarna återger Monica för Ingela Agardh i "Gäst i Hemma", SVT Kanal 1 1993-12-20.

Kapitel 21 (1993-2005)

Jag lät för djävligt, men man kan höra att jag sjunger från hjärtat

Steen Rasmussen och Michael Wikke berättar om arbetet med "Russian pizza blues" i e-brev till författaren 2008-01-09. Långfilmen visas som tredelad serie i SVT TV2 1996-01-01+03+04.

Monica talar om föräldrarnas förestående död med Aino Sellermark i Allers 1979:35 och med Gittan Mannberg i RiR-TV 1989:50-51 samt om deras död med Christer Olsson i Månadsjournalen 1997:10.

Jan Sigurd skriver om mötet och samarbetet med Monica, dels i sin bok "Under mitt paraply" (Gondolin, 2003), dels i en essä i Hans Jonssons fotobok "Sista dansen med Monica" (Hammar, 2005). Monica och Jan Sigurd samtalar om jazzkabareten med Henrietta Hultén i programmet "Intuition eller ren rutin?", SR P11996-09-29, och med Christer Olsson i Månadsjournalen 1997:10. Monica kommenterar samarbetet i Dagens Nyheter 1997-05-09, intervjuad av Kalle Dixelius. Harald Bergius recenserar Monica i Dagens Nyheter 1997-10-

16. Lena Katarina Swanberg förmedlar intrycken från Helsingør i ”Nalen : Nationalpalatset 1886-1998” (Infobooks, 1998).

Monica recenserar sin sånginsats på skivan som tillägnats Bill Evans i Helsingborgs Dagblad 2000-05-04. Torbjörn Nilsson redogör i Svenska Dagbladet 2005-05-13 för hur han blir avspisad av Monica i slutet av år 2003.

Musikteatergruppen Kaskad spelar ”Spader, Madame!” på Teater Bristol, med premiär 2002-09-18.